

Årsrapport fra programsensor

Torbjørn Nordgård,
F&U-leder Lingit AS,
Professor II, Profesjonshøgskolen, Universitetet i Nordland

Oppnevnt for perioden 2013 - 2015

Foreliggende rapport gjelder perioden 2014-2015.

Innhold:

1	Bakgrunn	1
2	Læringsmål, undervisningspraksis og arbeidsformer.....	2
3	Kvalifikasjonsrammeverket	3
4	Testing.....	4
5	Faglig kvalitet vs nasjonale og internasjonale standarder	4
6	Karakterskala og sensurveiledning.....	5
7	Praktiske forhold	5
8	Oppsummering	5
9	Konkluderende bemerkninger	6

1 Bakgrunn

Denne rapporten dekker andre år av programsensorperioden. Følgende studieprogram omfattes av denne rapporten:

- Bachelorprogram i språkvitenskap (med spesialisering i almen lingvistikk og datalingvistikk og språkteknologi
- Masterprogram i almen lingvistikk
- Masterprogram i datalingvistikk og språkteknologi

Rapporten bygger på tilsendte dokumenter, nettsidene til instituttet og møter med henholdsvis programstyret og studenter 13. mars 2014 og 18. mai 2015. Denne andre rapporten tar, i følge mandatet, for seg spørsmålene

- *Er undervisningspraksis og arbeidsformer i samsvar med læringsmåla?*
- *Vert kvalifikasjonsrammeverket brukt i praksis?*
- *Vert studentane testa i det dei skal kunne?*
- *Er den faglege kvaliteten på studieprogram i høve til nasjonal og internasjonal standard?*
- *Korleis vert karakterskalaen brukt og korleis fungerer sensurrettleinga?*
- *Er de praktiske forholdene egnet til å stimulere undervisning og læring?*

Rapporten er strukturert etter problemstillingene. Jeg går inn på de enkelte studieprogrammene i den grad det er behov for det. Avslutningsvis presenteres noen oppsummerende kommentarer for

denne rapporten, og helt til slutt kommer noen konkluderende bemerkninger for hele perioden og begge rapportene.

2 Læringsmål, undervisningspraksis og arbeidsformer

Studieplanene har en del formuleringer under overskriftene "Mål og innhold" og "Læringsutbytte" som angår læringsmål. Bachelorprogrammet i språkvitenskap har som siktemål å "bringe studentane sine kunnskapar i språkvitenskap opp på eit nivå som gir ein nyttig basis for vidare studium og kvalifiserer for meir sjølvstendig deltaking i forskning innanfor lingvistikk, datalingvistikk og språkteknologisk utvikling. Studiet gir også grunnlag for arbeid innanfor yrke der språk står sentralt. Språkvitenskap har også tverrfagleg relevans, særleg for studentar på språkrelaterte fag, t.d. språkfaga, andre humanistiske fag, logopedi, informasjonsvitenskap o.l.". Disse målsettingene blir dekket gjennom fagets ulike emner, både innføringsemner og mer tradisjonelle og sentrale emner som syntaks, semantikk og morfologi, men også særpråk, statistikk og databehandling. Undervisningen er organisert gjennom forelesninger og praktiske øvinger. Bruk av statistikkprogrammer og programmering via skriptspråk gir studentene en moderne og tidsriktig metodisk tilnærming til faget. Studentene har etterlyst noe mer tid til øvinger utenom de ordinære undervisningstimene. Men i og med at vurderingsformene i stor grad innbefatter mappeevalueringer og veiledede oppgaver, må den personlige oppfølgingen sies å være på et mer enn tilfredsstillende nivå når man tar de tilgjengelige ressursene i betraktning.

Masterprogrammet i språkvitenskap "gir ei innføring i metodar for analyse og beskriving av språk og i teoriar om språkleg struktur og om likskap og skilnader mellom språka i verda. Masterprogrammet i allmenn lingvistikk gir utdjupande innsikt i moderne grammatisk og semantisk teori, psykolingvistikk, vitenskapsteori og metode." Dette bygger på naturlig vis videre på bachelorprogrammet. Siden det er et masterstudium, er det ikke samme omfang av praktiske øvelser, og studentene forventes å sette seg inn i faglitteraturen mer på egenhånd. Også her brukes veiledede semesteroppgaver og hjemmeeksamener.

Masterprogrammet i datalingvistikk "gir utdjupande innsikt i datalingvistiske eller språkteknologiske system (til dømes maskinomsetjing, tekstkorpus, datamaskinelle grammatikkar, leksikon og ordnett, statistisk språkanalyse og datamodellar av menneskelege språkprosessar) og vitenskapsteori og metode." ...

Undervisningsopplegget i de tre studieprogrammene er organisert på nokså tradisjonelt vis med ukentlige forelesninger og øvinger. Med dette forstår man ikke forelesningsmonologer; underviserne tilstreber faglig dialog med studentene, både i ordinære undervisningstimer og i veiledningen i tilknytning til studentenes arbeid med semesteroppgaver. Dette er både studentene og underviserne rimelig godt fornøyd med, men det er påpekt at utenlandske studenter med manglende kunnskaper i noen tilfeller bidrar til at progresjonen ikke er helt tilfredsstillende. Ferdigheter blir innøvd ved praktiske øvelser under veiledning. Studentene ønsker flere slike øvinger, men ikke på bekostning av de ordinære undervisningstimene. Evalueringene viser at studentene gjennomgående er fornøyd med gjennomføringen av undervisningsopplegget og de arbeidsformene som benyttes, og foreleserne fremstår som dyktige og engasjerte. Spørsmålet om undervisningspraksis og arbeidsformer er i samsvar med læringsmålene besvares positivt.

3 Kvalifikasjonsrammeverket

Med termen "kvalifikasjonsrammeverket" forstår man beskrivelsen(e) av læringsutbyttet som studentene skal inneha etter at de har bestått en eller flere eksamener. Sagt på en annen måte, hva kan man forvente av en student med en grad i et eller annet fag. Alle fagemner skal beskrive læringsutbyttet på noenlunde likeartet vis med hensyn til form og struktur, og inndelingen skal sorteres etter *kunnskaper* ("forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper og prosedyrer innenfor fag, fagområder og/eller yrker"), *ferdigheter* ("evne til å anvende kunnskap for å løse problemer og oppgaver: kognitive, praktiske, kreative og kommunikative") og *generell kompetanse* ("å kunne anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig vis i ulike situasjoner i utdanning- og yrkessammenheng gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning"). På universitetsnivå skal det være en progresjon mellom disse nivåene når man beveger seg fra bachelor til masternivå.

Når man skal vurdere om kvalifikasjonsrammeverket blir brukt i praksis, er det således et spørsmål om hvorvidt beskrivelsene av læringsutbytte er som man kan forvente når man legger "Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring" til grunn, og om undervisningsopplegget er adekvat i henhold til beskrivelsene. Slik er det i alle tre studieprogrammene, som beskrevet nedenfor.

Kunnskapsdimensjonen sikres via studentenes egen gjennomgang pensum og tilstedeværelse på forelesninger og øvinger. For bachelorstudiets del spenner temaene fra fellesemner i logikk og vitenskapsteori via sentrale emner som semantikk, syntaks, morfologi og fonologi til mer detaljerte studier av historiske og typologiske aspekter ved ikke-europeiske språk for studentene som spesialiserer seg i almen lingvistik. De som spesialiserer seg innen datalingvistik studerer informatiske og statistiske emner istedenfor ikke-europeiske språk. I masterprogrammene arbeider studentene mer selvstendig med lærestoffet, og for masterprogrammet i allmenn lingvistik tilbyr instituttet faglig fordypning i utvalgte emner (*Moderne grammatisk og semantisk teori, Eksperimentell psykolingvistik og Avansert statistisk metode*), samt vitenskapsteori og metode og språkvitenskapelig skriving. Masterprogrammet i datalingvistik og språkvitenskap har samme oppbygging og i noen grad overlappende innhold (vitenskapsteori og metode og språkvitenskapelig skriving), men naturligvis også fagspesifikke fordypninger i *Datalingvistisk modellering, Språkteknologisk bruksområde, og Avansert statistisk metode*.

Studentenes *ferdigheter* tilegnes i hovedsak ved praktiske øvelser i undervisningstimene og oppgaveløsning med tilbakemelding. I bachelorprogrammet har dette et nokså stort omfang der studentene øver på ulike former av lingvistisk analyse. De som fordyper seg i datalingvistik bruker statistikkprogrammer og trenes i skriptprogrammering. Masterprogrammet i allmenn lingvistik har også praktiske øvelser under veiledning i de ulike emnene (se ovenfor), og det bør fremheves at studentene også utfører psykolingvistiske eksperimenter. Metodeemnene og ikke minst masteroppgaven sikrer også at studentene oppnår gode ferdigheter.

Språkteknologiprogrammet på masternivå adskiller seg ved at studentene fordyper seg i datalingvistiske emner (se ovenfor) med tilhørende praktiske problemløsninger i undervisningstimene. For begge masterprogrammene veier masteroppgaven tyngst, og gjennom arbeidet med den lærer studentene både praktisk problemløsning og selvstendig faglig arbeid på høyt nivå under veiledning.

For den *generelle kompetansen* på masternivå er arbeidet med masteroppgaven særdeles relevant, men i tillegg tilbyr også instituttet verdifull formidlingserfaring gjennom emnene

språkvitenskapelig skriving og vitenskapsteori og metode. I tillegg kommer faglige diskusjoner i undervisningstimene. På bachelorprogrammet er studentene nokså mye involvert i faglig diskusjon og refleksjon om teoretiske og metodiske problemstillinger. De skriver også en bacheloroppgave som gir verdifull kompetanse med hensyn til formidling, nytenkning og innovasjon.

4 Testing

Testing er her forstått som hvordan studentenes forventede kunnskaper blir kontrollert i form av eksamener, innleveringer, oppgaver, etc. Det er umulig å teste om studentene kan alle detaljer i pensum eller om de behersker alle ferdighetene fullt ut. Spørsmålet er heller om det er en forsvarlig testing av de sentrale kunnskapene som kan forventes, gitt beskrivelsene av læringsutbytte og læringsmål.

Bachelorstudiet i språkvitenskap benytter seg av mappevurdering, skoleeksamen, veiledet oppgave og muntlig prøve. Omfanget varierer mellom emnene, men samlet sett er evalueringssammenheng og presisjonen utvilsomt tilfredsstillende når man sammenligner med andre læresteder.

Masterstudiene har, slik det er vanlig ved universitetene, skriftlige og muntlige prøver i tillegg til masteroppgaven. Også her viser en gjennomgang av evalueringssammenhengene at disse studiene har tilfredsstillende evalueringer.

5 Faglig kvalitet vs nasjonale og internasjonale standarder

Studieprogrammets faglige kvalitet kan ikke evalueres direkte mot etablerte standarder. Slike finnes simpelthen ikke. Derfor er man henvist til å sammenligne med lignende studieprogrammer ved andre akademiske institusjoner, i den grad det finnes programmer med tilstrekkelig faglig overlapp. Pensum sier også en del om faglig kvalitet og i hvilken grad emnene er oppdaterte.

Dette er ikke profesjonsbaserte studier, og den faglige profilen er derfor i noen grad preget av faglærernes forskningsinteresser og kompetanse. Derfor finner man et større innslag av språkteknologi i bachelorprogrammet i språkvitenskap enn ved bachelorprogrammet i lingvistikk Universitetet i Oslo, som er den andre norske institusjonen som tilbyr denne type studier på bachelornivå. Når det gjelder omfanget av emner, er tilbudet noe større enn ved UiO når vi sammenligner med UiBs bachelorprogram i språkvitenskap med spesialisering i almen lingvistikk. Sammenligner man med f.eks. svenske studier i lingvistikk på bachelornivå, vil man finne flere emner, men ikke nødvendigvis mer fordypning innen hvert av emnene. Dette er som man kan forvente gitt ressursituasjonen ved seksjonen (jf. også forrige rapport).

Det finnes masterprogrammer i lingvistikk / almen språkvitenskap også ved UiO og UiT. I Tromsø bygger masterstudiet i teoretisk lingvistikk på en bachelorgrad i et språkfag, og studentene kan bare velge mellom spesialisering i teoretisk syntaks eller fonologi. Slik fokusering er en garanti for fordypning, men er uheldig for den faglige bredden til studiet. UiO tilbyr også masterprogram i lingvistikk med en struktur som minner om den ved UiB. Der synes det å være større faglig variasjon, men innholdet i emnene er lite forutsigbart når man leser studieplanene deres.

Det eksisterer ikke masterprogrammer i datalingvistikk ved andre norske universiteter. Det nærmeste man kommer er UiOs informatikkspesialisering i språk og kommunikasjon, og kanskje også emner i naturlig språk i tilknytning til informatikkutdanningen ved NTNU. Disse fagene er nokså annerledes siden de vektlegger informatikkaspektene i betydelig større grad enn UiBs masterprogram i datalingvistikk og språkteknologi.

Universitetet i Uppsala har et sammenlignbart masterprogram i språkteknologi. Der har studentene enten datafaglig eller språkfaglig bakgrunn, og masteroppgaven er på 30 studiepoeng. Dette gir rom for at studentene i første semester får relevant undervisning i datafaglige eller språkfaglige emner som de mangler. Ellers er opplegget nokså likt.

Sammenligningene ovenfor viser at kvaliteten til de omtalte studietilbudene ved UiB holder seg godt når man sammenligner med tilbud andre steder.

6 Karakterskala og sensurveiledning

Karakterskalaen har overordnede beskrivelser på tvers av fag og mer fagtilpassede fortolkninger. I store studentpopulasjoner forventer man en tilnærmet normalfordeling av karakterene. Så store populasjoner er det ikke snakk om i de studieprogrammene som omtales her. Programstyret har samlet sammen karakterene som er gitt ved de ulike emnene som inngår i programmene. Strykprosenten er lav (5%), og vel halvparten av studentene får A eller B. Det er noe bedre enn gjennomsnittet for humanistiske fag ved norske universiteter. Siden antallet studenter er såpass lavt, kan dette tilskrives tilfeldige variasjoner. Men det kan også komme av at undervisningen holder jevnt over høy kvalitet og at fagene tiltrekker seg flinke og motiverte studenter. Undertegnede har vært ekstern sensor ved noen anledninger, og sensurveiledning for sensor er utarbeidet for skoleeksamener med mange kandidater. Det har fungert svært bra. Ved hjemmeeksamener og semesteroppgaver har det ikke vært behov for skriftlige veiledninger.

7 Praktiske forhold

Problemer med installasjon og bruk av datatekniske verktøy og programpakker er stundom kilde til frustrasjon både hos forelesere og studenter. Slike tekniske utfordringer bør kunne unngås med bedre forberedelser før undervisningen starter, og man bør i hvert fall ikke bruke tid på slikt i den ordinære undervisningstiden.

Men generelt virker det som om instituttet legger godt til rette for den praktiske gjennomføringen av undervisningen. Det er lagt opp til utstrakt bruk av datatekniske verktøy i undervisningen på alle nivå, og dette gjør at undervisningsopplegget er moderne og i forkant med hva man kan observere internasjonalt.

8 Oppsummering

Denne andre programsensorrapporten har tatt for seg undervisningspraksis, arbeidsformer, læringsmål, kvalifikasjonsrammeverket, testing, faglig kvalitet, bruk av karakterskalaen, sensurveiledning og praktiske forhold. Så vidt jeg kan bedømme ut fra lesing av studieplaner og samtaler med ansatte, studenter og programstyret, holder studieprogrammene høy kvalitet med hensyn til alle disse parametrene.

9 Konkluderende bemerkninger

Det har vært interessant å sette seg inn i og vurdere disse studieprogrammene ved UiB. Jeg har avlagt instituttet to besøk i denne perioden. Programstyret og har vært svært imøtekomende, og det er utarbeidet verdifull bakgrunnsinformasjon som bør vedlegges begge rapportene. Interessen fra studentene var svært stor ved det første besøket. Det andre besøket var i eksamensperioden, og det kolliderte uheldigvis med en eksamen. For ettertiden bør man unngå at slike møter kommer for nær studentenes eksamen.

UiBs kvalitetssikringsrammeverk etterspør også programsensors oppfatning av pensum. Jeg mener at det jevnt over ligger på et passende nivå, men det er noen forhold det kan rettes en viss kritikk mot. Uheldigvis mangler det litteraturlister for DASP309 og DASP109. Studentene har, med en viss rett, gitt uttrykk for at enkelte emner har et litt tilårskomet pensum, f.eks. LING305. Syntaksundervisningen i LING111 dekker bare Leksikalsk-funksjonell grammatikk (LFG), og enkelte studenter har pekt på at dette bare er en retning innen syntaktisk teori. Her må faglærer foreta et valg mellom ulike teorier, og LFG er etter min oppfatning et utmerket valg. Kanskje kan ønsker om innføring i alternative teorier dekkes av oversiktsemnet som studentene har uttrykt ønske om, jf første rapport, kap 3. Pensumlisten i Ling306 er litt snau siden dette er et emne på 15 studiepoeng. DASP107 ser ut til kun å være en innføring i Perl, noe som sikkert ikke er tilfellet siden pensum omtales som innføring tekstkodning, korpuslingvistikk og språkteknologi. Studiebelastning og undervisningsmengde bør, gjerne i samråd med erfarne studenter, for noen av emnene justeres slik at den samsvarer bedre med antall studiepoeng.

Ressurssituasjonen er knapp, og det medfører at omfanget av fagemner er begrenset, både hva angår bredde og dybde, men klart innen forsvarlige rammer. Studentene og programstyret ønsker flere fordypningsemner, og studentene ønsker oversikt over språkvitenskapelige retninger som ikke dekkes i dag, jf kap 3 i første rapport. Mange studenter ønsker flere innleveringsoppgaver, og både studenter og ansatte ønsker muntlig justering av semester- og bacheloroppgaver. Men det er neppe realistisk å få til større endringer innen eksisterende ressursrammer.

Samlet sett har jeg et svært godt inntrykk av de tre studieprogrammene. Den faglige kvaliteten er god, og så vidt jeg kan vurdere, drives programmene etter de retningslinjene som universitetet ønsker.

Trondhjem, 14. september 2015

Torbjørn Nordgård